

**MEĐUNARODNO ZAKONODAVSTVO S PODRUČJA ZAŠTITE BIOLOŠKE
RAZNOLIKOSTI: PROGRAM ZA 21. STOLJEĆE I KONVENCIJA
O BIOLOŠKOJ RAZNOLIKOSTI**

Z. ŠATOVIĆ i I. KOLAK

Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Zavod za oplemenjivanje bilja, genetiku i metodiku istraživanja
Faculty of Agriculture University of Zagreb
Department for Plant Breeding, Genetics and Biometrics

SAŽETAK

U ovom se radu govori o dva međunarodna dokumenta u svezi očuvanja biološke raznolikosti: Program za 21. stoljeće i Konvencija o biološkoj raznolikosti. Raspravljena je svrha i cilj ovih dokumenata.

Ključne riječi; biološka raznolikost, biološki izvori, održiva upotreba, prava intelektualnog vlasništva, seljakova prava, Program za 21. stoljeće, Konvencija o biološkoj raznolikosti

UVOD

Glavna skupština Ujedinjenih naroda proglasila je 29. prosinca Danom biološke raznolikosti. Tog je dana 1993. godine stupila na snagu Konvencija o biološkoj raznolikosti - jedinstveni međunarodni dokument koji izravno govori o vrijednosti očuvanja biološke raznolikosti i o potrebi pravedne i jednakomjerne razdiobe dobitaka od upotrebe bioloških izvora. Uz Program za 21. stoljeće usvojen tijekom Skupa o Zemlji 1992. godine, Konvencija čini temelj za međunarodno zakonodavstvo na području upotrebe bioloških izvora.

SKUP O ZEMLJI

Dvadeset godina nakon Konferencije Ujedinjenih naroda o okolišu (UNEP) održane 1972. godine u Štokholmu, Švedska, prišlo se organiziranju Konferencije Ujedinjenih naroda o okolišu i razvoju (UNCED) koja je bila održana od 1. do 12. lipnja 1992. godine u Rio de Janeiru, Brazil. UNCED odnosno popularno nazvan Skup o Zemlji (Earth Summit) imao je za cilj osmišljavanje sveobuhvatne strategije kojom će se spriječiti daljnje uništavanje okoliša i potaknuti održiv razvoj na svim područjima ljudske djelatnosti.

Tijekom Skupa došlo je do potpisivanja pet dokumenata, od kojih prva dva imaju zakonsku snagu na svjetskoj razini:

1. Konvencija o biološkoj raznolikosti (Convention on Biological Diversity)
2. Konvencija o klimatskim promjenama (Climate Change Convention)
3. Deklaracija iz Rija (Rio Declaration)
4. Program za 21. stoljeće (Agenda 21)
5. Načela u upravljanju, očuvanju i održivom razvoju tropskih šuma i šuma umjerenih klimata (Principles for management, conservation and sustainable use of tropical and temperate forests) (Keating, 1994).

Budući da nas prvenstveno zanimaju dokumenti koji se bave zaštitom biološke raznolikosti, u radu će biti riječi samo o Programu za 21. stoljeće (Poglavlje 15.) i Konvenciji o biološkoj raznolikosti. Navedene dokumente u prilogu donosimo u cjelosti.

Program za 21. stoljeće (Agenda 21) dokument je od preko 800 strana koji donosi upute o načinima rješavanja najrazličitih problema zaštite okoliša i održivog razvoja. Dokument se temelji na promicanju suradnje između država i naročitu pažnju poklanja djelatnostima koje imaju za svrhu prebrođivanje sve većeg jaza između razvijenih zemalja i zemalja u razvoju. Za poljoprivredu je naročito važno 14. poglavlje (Održiva poljoprivreda i ruralni razvoj), kao i 15. (Očuvanje biološke raznolikosti), odnosno 16. (Upravljanje biotehnologijom). Program za 21. stoljeće nije dokument se zakonskom snagom već više izraz konsenzusa i preuzimanje obveze surađivanja u razvoju i zaštiti okoliša na najvišoj državničkoj razini.

Službeni pregovori u svezi Konvencije o biološkoj raznolikosti počeli su još 1988. kada je Konferencija Ujedinjenih naroda u okolišu (UNEP) zakazala seriju sastanaka *Ad Hoc* Radne grupa stručnjaka s područja biološke raznolikosti. Razmatrana pitanja u svezi bioraznolikosti uključivala su *in situ* i *ex situ* očuvanja divljih i kulturnih vrsta, pristup genetskim izvorima i tehnologiji, novi financijski izvori i mehanizmi, sigurnost uvođenja ili eksperimentiranja s genetski modificiranim organizmima i dr. Mostafa Tolba, tadašnji izvršni direktor UNEP-a pripremio je prvi službeni rukopis Konvencije o biološkoj raznolikosti koju je razmatralo tijekom 1991. godine Međunarodno pregovaračko vijeće. Navedeno se vijeće sastalo još četiri puta tijekom 1991. i 1992. godine, te je prihvatilo završni tekst Konvencije 1992. godine na sastanku u Nairobiju, Kenija (tzv. Nairobi Final Act).

Konvenciju o biološkoj raznolikosti dosad je potpisalo 175 zemalja. 157 zemalja to je učinilo tijekom Skupa o Zemlji uključujući i R. Hrvatsku. Konvencija je stupila na snagu krajem 1993. godine kada ju je ratificiralo 30 zemalja. Do danas su 134 zemlje ratificirale Konvenciju, a u R. Hrvatskoj ratifikacija je još u tijeku.

SVRHA KONVENCIJE O BIOLOŠKOJ RAZNOLIKOSTI

Svrha Konvencije o biološkoj raznolikosti je dati zakonski okvir za buduće djelatnosti na području:

1. Očuvanja biološke raznolikosti
2. Održive upotrebe biološke raznolikosti i njezinih sastavnica
3. Pravedne i jednakomjerne razdiobe dobitaka od upotrebe bioloških izvora.

Biološka raznolikost je definirana u Konvenciji kao "sveukupnost svih živućih organizama koji su sastavni dijelovi kopnenih, morskih i drugih vodnih ekosustava i ekoloških kompleksa", a uključuje raznolikost unutar vrsta, između vrsta, te raznolikost između ekosustava.

Velika je novost, a uz to i povod mnogih rasprava sadržana u Članku 15. Konvencije koji govori o pristupu genetskim uzorima, te u Članku 16. o pristupu i prijenosu tehnologije.

Biološki su se izvori do Konvencije o biološkoj raznolikosti običavali prikazivati kao "baština cjelokupnog ljudskog roda" kako je to zapisano u Međunarodnom zalaganju za biljne genetske izvore (International Undertaking on Plant Genetic Resources), međunarodnom ugovoru prihvaćenom 1983. godine na 22. Konferenciji FAO-a. Time se htjela omogućiti opća dostupnost bioloških izvora i potaknuti suradnja na području istraživanja i očuvanja biološke raznolikosti. No, vremenom se došlo do zaključka kako

komercijalna upotreba bioloških izvora uopće ne daje dobiti zemljama - davaocima navedenih izvora, pa se tako niti programi očuvanja i održavanja bioloških izvora ne provode u dovoljnoj mjeri. Nepravедnost postojećeg sustava 80-tih je godina postajala sve izrazitija prvenstveno zbog:

1. Tehnološkog napretka
2. Širenja sustava autorskih prava (Intellectual Property Rights)

Tehnološki napredak, naročito na području biotehnologije, omogućio je bržu i lakšu upotrebu sastavnica biološke raznolikosti u poljoprivredi, farmaciji i dr. Time je biološkim izvorima znatno porasla vrijednost, a uporedo s tim i svijest o nužnosti daljnjeg proučavanja, očuvanja i održavanja biološke raznolikosti. Do 80-tih privatni su oplemenjivači gotovo isključivo koristili elitni oplemenjivački materijal u stvaranju novih kultivara. Križanja s neoplemenjenim materijalom i s divljim srodnicima kulturnih biljaka u svrhu transfera nekih specifičnih svojstava uglavnom su se provodila u okviru državnih istraživačkih ustanova. No, biotehnološke su metode omogućile provođenje križanja s ne-elitnim materijalom na brži, lakši, jeftiniji i precizniji način tako da danas ishodišni materijal u oplemenjivačkim programima ima sve širu genetsku osnovu i u slučaju privatnih oplemenjivačkih tvrtki. Kao posljedica navedenog može se primijetiti da privatne oplemenjivačke tvrtke sve više ulažu u istraživanja i razvoj tako da su danas za većinu inovacija na polju biotehnologije zaslužne upravo privatne tvrtke (Reid et al., 1995; von Braun, 1995).

S tim u svezi opaža se širenje sustava autorskih prava u poljoprivredi i to ne samo sustava zaštite prava oplemenjivača već i patentnog prava. Dok sustav zaštite prava oplemenjivača (kao npr. UPOV) neminovno postaje globalan, patentiranje pojedinih gena još je uvijek moguće samo u vrlo malom broju visokorazvijenih zemalja (SAD, Kanada, Japan). Bilo kako bilo sve su oštriji zakonski propisi koji ograničavaju pravo seljaka da sačuvaju sjeme zaštićenog kultivara iz jedne sezone da bi ga sijali u slijedećoj (Farmers' rights).

Kao posljedice gore navedenog primjećuje se sve veći jaz između razvijenih zemalja koje su uz to siromašne biološkim izvorima, te zemalja u razvoju koje u većini slučajeva posjeduju nemjerljivo bogatstvo bioloških izvora. Nepravедnost sustava u kojem su biološki izvori slobodno dostupni i besplatni dok su proizvodi koji iz njih proizlaze zaštićeni autorskim pravima i skupi dovodi do toga da zemlje u razvoju nemaju niti sredstava niti koristi od očuvanja biološke raznolikosti koju posjeduju.

Konvencijom o biološkoj raznolikosti ovakovo se neodrživo stanje htjelo iz temelja promijeniti. U članku 15. jasno se priznaje suvereno pravo svake države nad svojim prirodnim izvorima kao i pravo nacionalnih vlada da određuju pristup genetskim izvorima kako to nalaže nacionalno zakonodavstvo. Nadalje, pristup genetskim izvorima mora unaprijed odobriti ugovorna stranka koja pruža takove izvore.

Članak 16. priznaje da prijenos tehnologija, uključujući biotehnologiju, predstavlja osnovni element za postizanje ciljeva ove Konvencije. Time se zemlje-potpisnice obvezuju da će osigurati i omogućiti pristup i prijenos tehnologija bitnih za očuvanje biološke raznolikosti. No, istodobno priznaje se patentno pravo i druga prava intelektualnog vlasništva nad navedenim tehnologijama.

Oko provođenja Konvencije o biološkoj raznolikosti u praksi mnogi su stručnjaci vrlo skeptični. Već u raspravama tijekom Skupa o Zemlji vidjelo se da su mišljenja o biološkoj raznolikosti vrlo podijeljena. Veliko je iznenađenje svakako bilo i odbijanje S.A.D. da

potpiše dokument tijekom boravka na Skupu. Razlozi tadašnje Bushove administracije za nepotpisivanje bila je zabrinutost u svezi tzv. "odredbi otvorenog čeka" ("blank check provisions"). Tim su se imenom nazvale pojedine odredbe u Konvenciji iz kojih proizlazi da su razvijene zemlje obvezne financijski pridonijeti za provođenje djelatnosti navedenih u Konvenciji u onoj mjeri koliko to zahtjevaju stranke Konvencije, a to su u većini slučajeva zemlje u razvoju. No, taj se stav pokazao pogrešnim jer se spomenute odredbe odnose na cjelokupnu potrebnu sumu, a ne i na sume koje bi pojedine zemlje trebale izdvojiti u svrhu provođenja odredbi Konvencije. S druge strane, analitičari se slažu da je pravi razlog odbijanja potpisivanja bio u svezi zaštite prava intelektualnog vlasništva u slučaju novorazvijenih tehnologija, a naročito biotehnologije. Stav S.A.D. je bio da će provođenje Konvencije dovesti do ograničavanja prava intelektualnog vlasništva budući da se strane obvezuju na transfer tehnologije i u države koje nemaju uspostavljen nikakav sustav zaštite prava intelektualnog vlasništva. Nakon što je u Članak 16. dopisan i paragraf o zaštiti patentnih i ostalih prava intelektualnog vlasništva, predsjednik Clinton je naknadno potpisao Konvenciju (Lacy, 1995; Gotsch, 1995).

Glavni problemi u provođenju Konvencije su slijedeći:

1. nepostojanje metoda za procjenu vrijednosti sastavnica biološke raznolikosti,
2. nepostojanje tržišta bioloških izvora.
3. nepostojanje mehanizama za odlučivanje o raspodjeli dobiti od komercijalne upotrebe bioloških izvora,
4. nepostojanje mehanizama suzbijanja ilegalne trgovine.

Ovi i mnogi drugi srodni problemi nastojati riješiti u okviru Komisije za biljne genetske izvore FAO-a (FAO Commission on Plant Genetic Resources) osnovane još 1983. godine. Rad Komisije temelji se na međunarodnom dokumentu - Međunarodno zalaganje za biljne genetske izvore (International Undertaking for Plant Genetic Resources) prihvaćenom 1983. godine. Nakon stupanja Konvencije o biološkoj raznolikosti prišlo se usaglašavanju nevedenog dokumenta s odredbama Konvencije.

ZAKLJUČAK

Konvencija o biološkoj raznolikosti važan je međunarodni dokument u svezi očuvanja biološke raznolikosti i održive upotrebe bioloških izvora. Dokument donosi značajne novine koji će imati dalekosežne posljedice na suradnju u svezi bioloških izvora između država. Ovim se dokumentom svaka država-potpisnica obvezuje na čuvanje biološke raznolikosti i na održivu upotrebu bioloških izvora kao i na pravednu i jednakomjernu razdiobu dobitaka od upotrebe bioloških izvora.

Zahvala

Autori se zahvaljuju gđi. Korneliji Pintarić, Državna uprava za zaštitu okoliša na susretljivosti i korisnim informacijama.

INTERNATIONAL LEGISLATION CONCERNING CONSERVATION OF BIOLOGICAL DIVERSITY: AGENDA 21 AND CONVENTION ON BIOLOGICAL DIVERSITY

SUMMARY

The paper deals with two international documents concerning conservation of biological diversity: Agenda 21 and Convention on Biological Diversity. The background, aims and prospects of these documents have been discussed.

Key words: biological diversity, biological resources, sustainable use, intellectual property rights, farmers rights, Agenda 21, Convention on Biological Diversity

LITERATURA - REFERENCES

1. ***1992. In our Hands: Earth Summit 92. A reference booklet about the United Nations Conference on Environment and development. UNCED, Geneva, Switzerland. str. 24
2. ***1994. Convention on biological diversity and related resolutions. FAO Commission on Plant Genetic Resources. CPGR-Ex1/94/Inf. 2. First Extraordinary Session (Rome, 7-11 November 1994). str. 52
3. ***1994. International undertaking on plant genetic resources. FAO Commission on Plant Genetic Resources. CPGR-Ex1/94/Inf. 1. First Extraordinary Session (Rome, 7-11 November 1994). str. 12
4. ***1995. Report of the Commission on Plant Genetic Resources. FAO Commission on Plant Genetic Resources. CPGR-6/95/REP. Sixth Session (Rome, 19-30 June 1995). str. 100
5. Gotsch, N. i Rieder, P. 1995. Biodiversity, biotechnology, and institutions among Crops: Situation and outlook. *Journal of Sustainable Agriculture* 5(1/2): 5-40
6. Keating, M. 1994. Skup o Zemlji: Program za promjenu. Ministarstvo graditeljstva i zaštite okoliša Republike Hrvatske, Zagreb. str. 70
7. Lacy, W. B. 1995. The global plant genetic resources system: A competition-cooperation paradox. *Crop Sci.* 35:335-345
8. Reid, W. V., Barber, C. V. i La Vina, A. 1995. Translating genetic resource rights into sustainable development: gene cooperatives, the biotrade and lessons from the Philippines. *Plant Genetic Resources Newsletter* 102: 1-17
9. von Braun, J. 1994. Genes and biodiversity: New scarcities and rights challenge agricultural economics research. *Quarterly Journal of International Agriculture* 33 (4): 345-348

Adresa autora - Authors address:

mr. Zlatko Šatović
prof. dr. Ivan Kolak
Zavod za oplemenjivanje bilja, genetiku i metodiku istraživanja
Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Svetošimunska 25
HR-10 000 Zagreb

Primljeno - Received:

25.11.1995.

**PROGRAM ZA 21. STOLJEĆE
(AGENDA 21)**

**15. POGLAVLJE
OČUVANJE BIOLOŠKE RAZNOLIKOSTI**

SVRHA

15.1. Ciljevi i djelokrug ovog poglavlja Programa za 21. stoljeće imaju za svrhu unapređenje očuvanja biološke raznolikosti, te održive upotrebe bioloških izvora, te poduprijeti Konvenciju o biološkoj raznolikosti.

UVOD

15.2. Osnovne robe i usluge na našoj planeti ovise o velikom izboru raznolikih gena, vrsta, populacija i ekosustava. Biološki izvori nas hrane i odijevaju, pružaju nam stanište, lijekove i duhovnu hranu. Prirodni ekosustavi šuma, savana, pašnjaka, prerija, pustinja, tundri, rijeka, jezera i mora predstavljaju najveći dio biološke raznolikosti planete Zemlje. Polja i vrtovi također su od velike važnosti u očuvanju, dok banke gena, botanički vrtovi, zoološki vrtovi, te ostali oblici čuvanja daju mali, ali značajan prilogu sveobuhvatnom očuvanju biološke raznolikosti. Skorašnje smanjenje biološke raznolikosti je u velikoj mjeri rezultat čovjekove djelatnosti i predstavlja ozbiljnu smetnju napretku čovječanstva u cjelini.

DJELOKRUG RADA

Očuvanje biološke raznolikosti

Osnove za akciju

15.3. Usprkos pojačanih nastojanja u posljednjih 20 godina, gubitak biološke raznolikosti u svijetu se nastavlja, naročito zbog uništavanja staništa, prekomjernog iskorištavanja tla, zagađenja, te štetnih introdukcija stranih biljaka i životinja. Biološki izvori čine vrijednu baštinu uz potencijalno dobivanje stalne koristi koja proističe iz njihove upotrebe. Potrebna je hitna i odlučna akcija u svrhu očuvanja i održavanja gena, vrsta i ekosustava imajući na umu održivu upravu i upotrebu bioloških izvora. Potrebno je ojačati kapacitete za procjenu, istraživanja, sistematski pregled i vrednovanje bioraznolikosti kako na državnoj tako i na međunarodnoj razini. Učinkovito djelovanje na državnoj razini i međunarodna suradnja potrebna je u svrhu zaštite in situ ekosustava, za *ex situ* očuvanje bioloških i genetskih izvora, te za jačanje funkcija ekosustava. Jedan od bitnih elemenata za uspjeh ovakvog programa je svakako učešće i podrška lokalnim zajednicama. Skorašnji napredak u biotehnologiji još više je istaknuo potencijalnu vrijednost genetskog materijala biljaka, životinja i mikroorganizama za poljoprivredu, zdravlje i blagostanje, kao i u svrhu zaštite okoliša. Istodobno, važno je istaknuti da države imaju suvereno pravo na iskorištavanje vlastitih bioloških izvora u skladu s njihovom politikom zaštite okoliša, a također i odgovornost da očuvaju biološku raznolikost i da upotrebljavaju biološke izvore na održiv način, te da osiguraju da djelatnosti pod njihovim zakonodavstvom ili kontrolom ne uzrokuju štetu biološkoj raznolikosti drugih država ili područjima izvan granica država.

Ciljevi

15.4. Vlade bi, na za to prikladnoj razini, u suradnji s nadležnim tijelima Ujedinjenih naroda i regionalnim, međuvladinim i nevladinim organizacijama, kao i privatnim sektorom i financijskim institucijama, te imajući u vidu i autohtono stanovništvo i njihove zajednice, kao opće i društvene i gospodarske čimbenike trebale učiniti slijedeće:

(a) zalagati se za što brže stupanje na snagu Konvencije o biološkoj raznolikosti, s najširim mogućim učešćem,

(b) razvijati nacionalne strategije očuvanja biološke raznolikosti i održive upotrebe bioloških izvora,

(c) uključiti strategije za očuvanje biološke raznolikosti i održivu upotrebu bioloških izvora u nacionalne razvojne strategije i/ili planove,

(d) poduzeti prikladne mjere za pravednu i jednakomjernu raspodjelu dobiti od istraživanja, razvoja i upotrebe bioloških i genetskih izvora, uključujući biotehnologiju, između davalaca i korisnika,

(e) provoditi unutar države istraživanja u svezi očuvanja biološke raznolikosti i održive upotrebe bioloških izvora, uključujući analizu relevantnih troškova i dobiti, s posebnim osvrtom na društveno-gospodarski aspekt,

(f) redovno sudjelovati u izradi izvješća o stanju biološke raznolikosti u svijetu temeljenom na procjenama na razini država,

(g) uvažavati i poticati tradicijske metode i znanja autohtonog stanovništva i njihovih zajednica, naglašavajući osobitu ulogu žena, u svezi očuvanju biološke raznolikosti i održive upotrebe bioloških izvora i osigurati mogućnost učešća navedenih grupa u razdiobi gospodarske i tržišne dobiti proizašle iz upotrebe tradicijskih metoda i znanja,

(h) uvesti mehanizme za poboljšanje, stvaranje, razvoj i održivu upotrebu biotehnologije, te načina njenog sigurnog prijenosa, naročito u zemlje u razvoju, uzimajući u obzir potencijalni prilog biotehnologije u očuvanju biološke raznolikosti i održive upotrebe bioloških izvora,

(i) poticati širu međunarodnu i regionalnu suradnju u širenju razumijevanja znanstvene i gospodarske važnosti bioraznolikosti, kao i njezine funkcije u ekosustavima,

(j) razvijati mjere i dogovore za priznavanje prava zemalja podrijetla genetskih izvora ili zemalja koje osiguravaju genetske izvore kao što je to definirano u Konvenciji o biološkoj raznolikosti, naročito kada se radi o zemljama u razvoju, u svrhu dobivanja dobiti od biotehnološkog razvoja i komercijalne upotrebe proizvoda koji proizlaze iz njihovih genetskih izvora,

Djelatnosti

(a) Djelatnosti u svezi uprave

15.5. Vlade bi, na prikladnim razinama, u skladu s nacionalnom politikom i praksom, u suradnji s nadležnim tijelima Ujedinjenih Naroda, te gdje je to prikladno s međuvladinim organizacijama, te se podrškom lokalnog stanovništva i njihovih zajednica, nevladinih organizacija i drugih grupa, uključujući poduzetničku i znanstvenu javnost, te u skladu s propisima međunarodnog prava trebale učiniti slijedeće:

(a) razvijati nove i jačati postojeće strategije, planove ili programe djelovanja u smislu očuvanja biološke raznolikosti i održive upotrebe bioloških izvora, uzimajući u obzir potrebe za obrazovanjem i osposobljavanjem,

(b) uključiti strategije očuvanja biološke raznolikosti i održive upotrebe bioloških i genetskih izvora u relevantne planove, programe i razvojnu politiku različitih sektora, s

naročitim naglaskom na posebnu važnost zemnih i vodnih bioloških i genetskih izvora za hranu i poljodjelstvo,

(c) poduzeti istraživanja unutar zemlje i upotrijebiti sve metode identifikacije sastavnica biološke raznolikosti važnih za njeno očuvanje, te za održivu upotrebu bioloških izvora, procijeniti vrijednost bioloških i genetskih izvora, identificirati procese i djelatnosti koje značajno utječu na biološku raznolikost, vrednovati potencijalne gospodarske posljedice očuvanja biološke raznolikosti i održive upotrebe bioloških i genetskih izvora, te predložiti prioritetne akcije,

(d) poduzeti učinkovite gospodarske, društvene i druge prikladne mjere za podržavanje očuvanja biološke raznolikosti, te za održivu upotrebu bioloških izvora uključivši poticanje održivih proizvodnih sustava kao što su tradicijske metode u poljodjelstvu, agrošumarstvu, šumarstvu, upravi poljoprivrednim i nepoljoprivrednim zemljištem, koje upotrebljavaju, održavaju ili povećavaju bioraznolikost,

(e) u skladu s nacionalnim zakonodavstvom, poduzeti djelatnosti u svrhu poštivanja, zapisivanja, zaštite i poticanja šire primjene znanja, inovacija i prakse autohtonih i lokalnih zajednica tradicijskog načina života u svrhu očuvanja biološke raznolikosti i održive upotrebe bioloških izvora, imajući na umu pravednu i jednakomjernu raspodjelu dobiti koja iz njih proizlaze i poticati mehanizme za uključivanje ovih zajednica, naročito žena, u očuvanje i upravljanje ekosustavima,

(f) poduzeti dugoročna istraživanja važnosti bioraznolikosti za funkcioniranje ekosustava i uloge ekosustava u proizvodnji dobara i usluga i drugih vrijednosti koje podržavaju održivi razvoj, s naglaskom na biologiju i reproduktivne kapacitete ključnih zemnih i vodnih vrsta, uključujući autohtone, kultivirane i kulturne vrste; istraživati nove tehnike promatranja i popisivanja, ekološke uvjete potrebne za očuvanje bioraznolikosti i kontinuiranu evoluciju; društvene običaje u svezi ponašanja i ishrane koji ovise o prirodnim ekosustavima gdje žene igraju ključnu ulogu. Rad treba biti obavljen uz što je šire moguće sudjelovanje, naročito autohtonog stanovništva i njihovih zajednica, uključujući žene,

(g) poduzeti, gdje je to potrebno, djelatnosti u svrhu očuvanja biološke raznolikosti kroz *in situ* očuvanje ekosustava i prirodnih staništa kao i primitivnih kultivara i njihovih divljih srodnika, te u svrhu održavanja i oporavaka živućih populacija vrsta u njihovoj prirodnoj okolini, te poduzeti *ex situ* mjere, po mogućnosti u zemlji podrijetla. *In situ* mjere bi trebale uključiti pojačan nadzor nad zemnim, priobalnim i vodnim sustavima u zaštićenim područjima i obuhvatiti između ostalog ugrožene slatkovodne, močvarne i obalne ekosustave kao što su ušća, koraljne grebene i mangrove¹,

(h) poticati oporavak i obnovu uništenih ekosustava i oporavak ugroženih vrsta,

(i) razvijati politiku poticanja očuvanja bioraznolikosti i održive upotrebe bioloških i genetskih izvora na privatnim posjedima,

(j) poticati okolišno prihvatljiv i održiv razvoj na područjima uz zaštićena u svrhu daljnje zaštite ovih područja,

(k) uvoditi prikladne procedure za utvrđivanje utjecaja predloženih projekata na okoliš ako postoji vjerojatnost da projekti značajno utječu na biološku raznolikost, te omogućiti dostupnost informacija kako bi javnost mogla sudjelovati gdje je to prikladno; poticati utvrđivanje utjecaja relevantnih planova i programa na biološku raznolikost,

¹ mangrove (engl. mangrove) - zimzeleno raslinje na ravnim obalama tropskih mora; sastoji se od biljaka koje vole sol; mangrove obala - teško prohodna obala u tropima puna raslinja i gmlja.

(l) poticati osnivanje ili jačanje popisa činjeničnog stanja, uredbi ili uprave i nadzora sustava u svezi očuvanja bioloških izvora na razini države,

(m) poduzeti mjere za poticanje većeg razumijevanja i poštivanja vrijednosti biološke raznolikosti, koja se ispoljava kroz svoje sastavnice, te kroz usluge koje daje ekosustav,

(b) Podaci i informacije

15.6. Vlade bi, na prikladnim razinama, u skladu s nacionalnom politikom i praksom, u suradnji s nadležnim tijelima Ujedinjenih Naroda, te gdje je to prikladno s međuvladinim organizacijama, te s podrškom lokalnog stanovništva i njihovih zajednica, nevladinih organizacija i drugih grupa, uključujući poduzetničku i znanstvenu javnost, te u skladu s propisima međunarodnog prava trebale učiniti slijedeće:

(a) redovno prikupljati, vrednovati i izmjenjivati informacije o očuvanju biološke raznolikosti i o održivoj upotrebi bioloških izvora,

(b) razvijati metodologiju u svrhu poduzimanja sustavnog uzorokovanja i vrednovanja sastavnica biološke raznolikosti na razini države,

(c) započeti ili dalje razvijati metodologije i početi ili nastaviti rad na praćenju stanja ekosustava i učiniti dostupnima osnovne informacije o biološkim i genetskim izvorima, uključujući one u zemnim, vodnim, obalnim i morskim ekosustavima, kao i inventar sastavnica biološke raznolikosti koji će se uraditi u suradnji s lokalnim i autohtonim stanovništvom,

(d) identificirati i procijeniti potencijalne gospodarske i društvene posljedice i dobitke od očuvanja i održive upotrebe zemnih i vodnih vrsta u svakoj državi,

(e) poduzeti redovno prikupljanje, analizu i interpretaciju podataka dobivenih iz gore navedenih istraživanja u svrhu identifikacije, uzrokovanja i procjene stanja,

(f) redovno prikupljati, vrednovati i učiniti dostupnima relevantne i pouzdane informacije na način pogodan za donošenje odluka na svim razinama, s potpunom podrškom i sudjelovanjem lokalnog i autohtonog stanovništva i njihovih zajednica,

(c) Međunarodna i regionalna suradnja i koordinacija

15.7. Vlade bi, na prikladnim razinama, u skladu s nacionalnom politikom i praksom, u suradnji s nadležnim tijelima Ujedinjenih Naroda, te gdje je to prikladno s međuvladinim organizacijama, te s podrškom lokalnog stanovništva i njihovih zajednica, nevladinih organizacija i drugih grupa, uključujući poduzetničku i znanstvenu javnost, te u skladu s propisima međunarodnog prava trebale učiniti slijedeće:

(a) razmotriti utemeljenije i jačanje nacionalnih i međunarodnih kapaciteta i mreža za razmjenu podataka i relevantnih informacija u svezi biološke raznolikosti i održive upotrebe bioloških i genetskih izvora,

(b) redovno izvještavati o stanju bioraznolikosti u svijetu na temelju istraživanja provedenih u svakoj pojedinoj državi,

(c) poticati tehničku i znanstvenu suradnju na području očuvanja biološke raznolikosti i održive upotrebe bioloških i genetskih izvora. Posebna bi se pažnja trebala posvetiti razvoju i jačanju nacionalnih kapaciteta: osposobljavanje osoblja i uspostave ustanova, uključujući prijenos tehnologije i/ili razvoja kapaciteta za istraživanje i upravu, kao što su herbariji, muzeji, banke gena i laboratoriji koji se bave očuvanjem bioraznolikosti,

(d) bez namjere da se prejudiciraju relevantne odredbe Konvencije o biološkoj raznolikosti, olakšati u svrhu ciljeva ovog poglavlja transfer tehnologija relevantnih za očuvanje biološke raznolikosti i održivu upotrebu bioloških izvora ili tehnologije pomoću

koje se koriste genetski izvori i ne čini šteta okolišu, u skladu s Poglavljem 34. i potvrđujući da se pod tehnologijom misli i na biotehnologiju,

(e) promicati suradnju između stranaka u svezi s relevantnim međunarodnim konvencijama i planovima akcije s ciljem jačanja i koordinacije djelatnosti u svezi očuvanja biološke raznolikosti i održive upotrebe bioloških izvora,

(f) jačati podršku međunarodnim i regionalnim instrumentima, programima i planovima akcije u svezi očuvanja biološke raznolikosti i održive upotrebe bioloških izvora,

(g) promicati poboljšanje međunarodne koordinacije djelatnosti za učinkovito očuvanje i nadzor nad migratornim vrstama koje su u opasnosti od izumiranja, a ne spadaju u štetnike. Isto tako, promicati zajedničko osnivanje i upravu zaštićenih područja koje se nalaze unutar granica više država,

(h) promicati napore u svezi pregleda stanja, prikupljanja podatka, uzorkovanja i procjene, kao i održavanja banaka gena.

Načini provođenja

(a) Financiranje i procjena troškova

15. 8. Tajništvo UNCED-a je procijenilo prosječne ukupne godišnje troškove (1993-2000) provođenja djelatnosti iz ovog Poglavlja na oko 3,5 milijardi dolara uključujući 1,75 milijardi dolara od međunarodne zajednice na temelju dotacija i koncesija. Ova je brojka indikativna i samo procjena reda veličine, te je nisu pregledale vlade stranaka. Stvarni troškovi će ovisiti o, između ostalog, specifičnim strategijama i programima koje vlade odluče provoditi.

(b) Znanstveni i tehnološki kapaciteti

15.9. Specifični aspekti koji se moraju uzeti u obzir uključuju razvitak:

(a) učinkovitih metodologija za temeljna istraživanja i preglede stanja, kao i za sustavno uzorkovanje i procjenu bioloških izvora,

(b) metoda i tehnologija za očuvanje biološke raznolikosti i održivu upotrebu bioloških izvora,

(c) poboljšanih, najrazličitijih metoda za očuvanje *ex situ* u svrhu dugoročnog očuvanja genetskih izvora od važnosti za istraživanja i razvoj.

(c) Osposobljavanje osoblja

15.10. Postoji potreba da se:

(a) poveća broj i/ili se učinkovitije koristi osposobljeno osoblje sa znanstvenih i tehnoloških područja relevantnih za očuvanje biološke raznolikosti i održivu upotrebu bioloških izvora,

(b) održavaju ili uspostave programi znanstvenog i tehničkog obrazovanja i osposobljavanja rukovoditelja i stručnjaka, naročito u zemljama u razvoju, na mjerama identifikacije i očuvanja biološke raznolikosti, te održive upotrebe bioloških izvora,

(c) promiče i potiče razumijevanje važnosti mjera koje su potrebne u očuvanju biološke raznolikosti i održivoj upotrebi bioloških izvora na svim razinama stvaranja politike i odlučivanja u vladama, poduzećima i financijskim institucijama, te da promiče i potiče uključivanje ovih tema u programe obrazovanja.

(d) Izgradnja kapaciteta

15.11. Postoji potreba da se:

(a) jačaju postojeće institucije i/ili osnivaju nove koje će biti odgovorne za očuvanje biološke raznolikosti, te da se razmatraju mogućnosti razvoja institucija kao što su nacionalni instituti ili centri za bioraznolikost,

(b) nastavi s izgradnjom kapaciteta za očuvanje biološke raznolikosti i održivu upotrebu bioloških izvora na svim relevantnim sektorima,

(c) organiziraju tijela, naročito unutar vlada, poduzeća i bilateralnih i multilateralnih razvojnih agencija koja bi radila na uključivanju bioraznolikosti, potencijalnih dobitaka i mogućnosti za procjenu troškova u procese osmišljavanja projekata, provođenje i procjenu, kao i za procjenu utjecaja biološke raznolikosti na predložene projekte razvoja,

(d) jačati kapacitete vladinih i privatnih institucija, na svakoj prikladnoj razini, koji su odgovorni za planiranje i upravu zaštićenim područjima da poduzmu koordinaciju i planiranje između sektora i sa drugim vladinim institucijama, nevladinim organizacijama i, gdje je to prikladno, autohtonim stanovništvom i njihovim zajednicama.

KONVENCIJA O BIOLOŠKOJ RAZNOLIKOSTI

PREAMBULA

Ugovorne stranke,

Svjesne istinske vrijednosti biološke raznolikosti, kao i ekoloških, genetskih, društvenih socijalnih, gospodarskih, znanstvenih, obrazovnih, kulturoloških, rekreacijskih i estetskih vrijednosti biološke raznolikosti i njenih sastavnica.

Svjesne nadalje važnosti biološke raznolikosti za evoluciju i održanje životnih sustava biosfere,

Potvrđujući da je očuvanje biološke raznolikosti zajednička briga ljudskog roda,

Nadalje potvrđujući da Države imaju suvereno pravo nad vlastitim biološkim izvorima,

Također potvrđujući da su Države odgovorne za očuvanje svoje biološke raznolikosti te održivu upotrebu svojih bioloških izvora,

Imajući na umu da je biološka raznolikost značajno smanjena kao rezultat nekih ljudskih aktivnosti,

Svjesne općeg pomanjkanja informacija i znanja u vezi biološke raznolikosti, kao i hitnih potreba da se razviju znanstveni, tehnički i institucijski kapaciteti, kako bi se osigurala osnovna usaglašenost, na temelju koje bi se planirale i primjenjivale odgovarajuće mjere.

Ukazujući na to da je bitno preduhitriti, spriječiti i boriti se protiv uzroka znatnog osiromašenja ili gubitka biološke raznolikosti na samom izvoru.

Također ukazujući na to da tamo gdje prijeti veće osiromašenje ili gubitak biološke raznolikosti, nedostatak potpune znanstvene spoznaje ne bi trebala biti izlika u svrhu odgađanja mjera u cilju sprječavanja ili smanjenja na minimum takove prijetnje.

Ukazujući nadalje da je temeljni zahtjev za očuvanje biološke raznolikosti očuvanje ekosustava i prirodnih staništa *in situ*, te održavanje i obnavljanje populacija vrsta sposobnih za opstanak u njihovom prirodnom okruženju,

Uočavajući nadalje da i *ex situ* mjere također imaju važnu ulogu, prvenstveno u zemlji porijekla,

Potvrđujući usku i tradicionalnu ovisnost mnogih autohtonih i lokalnih zajednica tradicionalnog načina života o biološkim izvorima, kao i poželjnost pravedne raspodjele dobiti koje proistječu iz primjene tradicionalnih znanja, inovacija i postupaka važnih za očuvanje biološke raznolikosti i održive potrebe njenih sastavnica,

Priznajući također vitalnu ulogu koju igraju žene u očuvanju i održivoj upotrebi biološke raznolikosti, te raznolikosti, te potvrđujući potrebu za punim učešćem žena na svim razinama kreiranja i ostvarenja politike očuvanja biološke raznolikosti,

Naglašavajući važnost i potrebu pronicanja međunarodne, regionalne i globalne suradnje između Država, vladinih i nevladinih organizacija, na očuvanju biološke raznolikosti i održivoj upotrebi njenih sastavnica,

Potvrđujući da se može očekivati kako će osiguranje novih i dodatnih financijskih sredstava i odgovarajućeg pristupa tehnologiji izvršiti značajnu promjenu u sposobnosti svijeta u rješavanju smanjenja pitanja svrsishodne biološke raznolikosti,

Potvrđujući nadalje da su potrebne posebne mjere kako bi se udovoljilo potrebama zemalja u razvoju, uključujući i odredbe o novim i dodatnim financijskim izvorima kao i odgovarajući pristup prikladnoj tehnologiji,

Uočavajući s tim u vezi posebne uvjete u kojima se nalaze najnerazvijenije zemlje i male otočne Države,

Potvrđujući da su potrebne znatna ulaganja kako bi se očuvala biološka raznolikost, te da se od tih ulaganja očekuje širok raspon dobrobiti u okolišnom, gospodarskom i društvenom smislu,

Priznajući da je gospodarski i društveni razvoj, te iskorjenjivanje siromaštva od prvenstvene važnosti zemalja u razvoju,

Svjesne da je očuvanje i održivo korištenje bioloških raznolikosti od ključnog značaja za zadovoljenje prehrambenih, zdravstvenih i drugih potreba rastuće svjetske populacije, za što je neophodna mogućnost pristupu i raspodjeli genetskih izvora i tehnologija,

Uočavajući napokon da će očuvanje i održivo korištenje biološke raznolikosti učvrstiti prijateljske odnose među Državama i doprinijeti miru u svijetu,

Dopuniti postojeće međunarodne sporazume za očuvanje biološke raznolikosti i održivo korištenje njenih komponenti,

Odlučne da zaštite i održivo koriste biološku raznolikost na dobrobit sadašnjih i budućih generacija,

Strane su se sporazumjele kako slijedi:

Članak 1.

CILJEVI

Ciljevi ove Konvencije, koje treba provoditi u skladu s njenim relevantnim odredbama, jesu očuvanje biološke raznolikosti, održivo korištenje njenih komponenti te pravedna raspodjela dobrobiti koje proizlaze iz korištenja genetskih izvora, na način koji uključuje prikladan pristup genetskim izvorima kao i prijenos odgovarajućih tehnologija, uzevši u obzir sva prava nad tim izvorima i tehnologijama, kao i način koji uključuje odgovarajuće financiranje.

Članak 2.

UPOTREBA TERMINA

Za potrebe ove Konvencije:

"Biološka raznolikost" je sveukupnost svih živućih organizama koji su sastavni dijelovi kopnenih, morskih i drugih vodenih ekosustava i ekoloških kompleksa; te uključuje raznolikost unutar vrsta, između vrsta, te raznolikost između ekosustava.

"Biološki izvori" uključuju genetske izvore, organizme ili dijelova organizama, populacije ili neke druge biotičke komponente ekosustava sa stvarnom ili potencijalnom upotrebom ili vrijednošću za čovječanstvo.

"Biotehnologija" je svaka tehnologija koja koristi biološke sustave, žive organizme ili njihove djelove, za proizvodnju i promjenu proizvoda ili procesa za posebnu namjenu.

"Zemlja porijekla genetskih izvora" je zemlja koja posjeduje genetske izvore u in-situ uvjetima.

"Zemlja snabdjevač genetskim izvorima" je zemlja koja snabdijeva genetskim materijalima sakupljenim iz in-situ izvora, uključujući populacije i divljih i udomaćenih vrsta, ili uzetih iz ex-situ izvora koji mogu ili ne moraju poticati iz te zemlje.

"Udomaćene ili kultivirane vrste" su vrste na čiji je proces evolucije djelovao čovjek kako bi udovoljio svojim potrebama.

"Ekosustav" je dinamičan kompleks zajednica biljaka, životinja i mikroorganizama i njihovog neživog okoliša koji međusobno djeluju kao funkcionalna jedinica.

"Ex-situ očuvanje" je očuvanje komponenti biološke raznolikosti izvan njihovih prirodnih staništa.

"Genetski materijal" je biljni, životinjski i mikrobn materijal i drugi materijali koji sadrže funkcionalne jedinice nasljeđa.

"Genetski izvori" su genetski materijali stvarne ili potencijalne vrijednosti.

"Stanište" je prostor ili mjesto gdje se organizam ili populacija prirodno pojavljuju.

"In-situ uvjeti" su uvjeti u kojima egzistiraju genetski izvori unutar ekosustava i prirodnih staništa, a u slučaju udomaćenih ili kultiviranih vrsta, okruženje u kome su razvili svoja specifična svojstva.

"In-situ očuvanje" je očuvanje ekosustava i prirodnih staništa, te održavanje i obnavljanje vrsta sposobnih za opstanak u njihovom prirodnom okruženju, a u slučaju udomaćenih ili kultiviranih vrsta u okruženju u kome su razvili svoja specifična svojstva.

"Zaštićeno područje" je zemljopisno određeno područje koje je obilježeno i vođeno ili upravljano na način da se postignu specifični ciljevi zaštite.

"Organizacija regionalne ekonomske integracije" je organizacija osnovana od strane suverenih Država u dotičnoj regiji, na koju su njene Države članice prenijele nadležnosti po predmetima koje regulira ova Konvencija, a koja u skladu s internim postupcima ima sva ovlaštenja da potpiše, potvrdi (ratificira), prihvati, odobri i pristane na istu.

"Održivo korištenje" je korištenje komponenti biološke raznolikosti, na način i u obimu koji ne vodi propadanju biološke raznolikosti, na način kojim se održava njen potencijal, kako bi se udovoljilo potrebama i težnjama sadašnjih i budućih naraštaja.

"Tehnologija" uključuje biotehnologiju.

Članak 3.

NAČELA

Države, u skladu s Poveljom Ujedinjenih Naroda i načelima međunarodnog prava, imaju suvereno pravo korištenja svojih vlastitih izvora u skladu s vlastitom politikom o okolišu, te su odgovorne osigurati da aktivnosti koje se odvijaju unutar njene nadležnosti ili kontrole ne izazivaju štete po okoliš drugih Država ili područja izvan granica nacionalne nadležnosti.

Članak 4.

DJELOKRUG NADLEŽNOSTI

Ovisno o pravima drugih Država, te ukoliko nije izričito drugačije navedeno u ovoj Konvenciji, odredbe ove Konvencije se primjenjuju u odnosu na svaku Ugovornu stranku:

(a) U slučaju komponenti biološke raznolikosti na područjima unutar nacionalne nadležnosti; i

(b) U slučaju procesa i aktivnosti, bez obzira gdje se njihov učinak pojavi, a koje se provode pod njenom nadležnošću i kontrolom, unutar područja njene nacionalne nadležnosti ili izvan granica nacionalne nadležnosti.

Članak 5.

SURADNJA

Svaka će Ugovorna stranka, koliko je to moguće i prikladno, surađivati s drugim Ugovornim strankama, izravno ako je prikladno ili preko odgovarajućih međunarodnih organizacija, za područja koja su izvan nacionalne nadležnosti, kao i po drugim predmetima od zajedničkog interesa na očuvanju i održivom korištenju biološke raznolikosti.

Članak 6.

OPĆE MJERE ZA OČUVANJE I ODRŽIVO KORIŠTENJE

Svaka Ugovorna stranka će, u skladu sa svojim posebnim uvjetima i mogućnostima:

(a) Razviti nacionalne strategije, planove ili programe za očuvanje i održivo korištenje biološke raznolikosti ili u tu svrhu usvojiti već postojeće strategije, planove ili programe, koji će odraziti, između ostalog, mjere planirane ovom Konvencijom, važne za Ugovornu stranku o kojoj se radi; i

(b) Uklopiti, koliko je to moguće i prikladno, očuvanje i održivo korištenje biološke raznolikosti u odgovarajuće sektorske i međusektorske planove, programe i politiku.

Članak 7.

UTVRĐIVANJE I PRAĆENJE

Svaka Ugovorna stranka će, koliko je to moguće i prikladno, a napose u smislu Članaka 8 do 10:

(a) Utvrditi komponente biološke raznolikosti važne za njeno očuvanje i održivo korištenje, vodeći brigu o indikativnoj listi kategorija navedenih u Dodatku I;

(b) Pratiti, kroz uzimanje uzoraka i druge tehnike, komponente biološke raznolikosti identificirane u skladu s podstavkom (a) gore, obraćajući naročito pažnju na one kojima su potrebne hitne mjere očuvanja, kao i one koje nude najveći potencijal za održivo korištenje;

(c) Utvrditi procese i kategorije aktivnosti za koje se pretpostavlja da imaju, ili mogu imati, loš utjecaj na očuvanje i održivo korištenje biološke raznolikosti, te pratiti njihov utjecaj kroz uzimanje uzoraka ili druge tehnike; i

(d) Održavati i organizirati podatke dobivene aktivnostima utvrđivanja i praćenja, kroz bilo koji mehanizam u skladu s podstavcima (a), (b) i (c) gore.

Članak 8.

IN-SITU OČUVANJE

Svaka Ugovorna stranka će, koliko je to moguće i prikladno:

(a) Utemeljiti sustav zaštićenih područja ili područja gdje treba primijeniti posebne mjere za očuvanje biološke raznolikosti;

(b) Razviti, gdje je potrebno, smjernice za odabir, utemeljenje i upravljanje zaštićenim područjima ili područjima gdje je potrebno primijeniti posebne mjere za očuvanje biološke raznolikosti;

(c) Voditi ili upravljati biološkim izvorima važnim za očuvanje biološke raznolikosti, bez obzira da li se nalaze unutar ili izvan zaštićenih područja, s ciljem da se osigura njihovo očuvanje i održivo korištenje;

(d) Promicati zaštitu ekosustava, prirodnih staništa, te održavanje i obnavljanje populacija vrsta koje su sposobne za opstanak u prirodnom okruženju;

(e) Promicati održiv i za okoliš prihvatljiv razvoj u područjima koja graniče sa zaštićenim područjima, s ciljem daljnje zaštite tih područja;

(f) Obnoviti i ponovo uspostaviti narušene ekosustave te promicati oporavak ugroženih vrsta, između ostalog, kroz razvoj i provedbu planova i ostalih strategija upravljanja;

(g) Utemeljiti ili podržati načine vođenja, upravljanja ili kontrole rizika pri korištenju i oslobađanju živih modificiranih organizama koji su rezultat biotehnologije, a koji bi mogli nepovoljno djelovati na okoliš i zdravlje ljudi i utjecati na očuvanje i održivo korištenje biološke raznolikosti;

(h) Spriječiti uvođenje te kontrolirati ili iskorijeniti one strane vrste koje ugrožavaju ekosustave, staništa ili vrste;

(i) Nastojati osigurati uvjete potrebne za usklađivanje sadašnjeg korištenja i očuvanja biološke raznolikosti te održivog korištenja njenih komponenti;

(j) U skladu s nacionalnim zakonodavstvom poštivati, štiti i podržavati znanja, inovacije i običaje zavičajnih i lokalnih zajednica koje utjelovljuju tradicionalan način života, važan za očuvanje i održivo korištenje biološke raznolikosti, te promicati njihovu širu primjenu uz odobrenje i uključivanje nosilaca tih znanja, inovacija i običaja i poticati pravednu razdiobu dobiti nastalih korištenjem takvih znanja, inovacija i običaja;

(k) Razviti ili održavati potrebno zakonodavstvo i/ili druge propise, kojima se uređuje zaštita ugroženih vrsta i populacija;

(l) Voditi i upravljati odgovarajućim postupcima i kategorijama aktivnosti na osnovi članka 7, tamo gdje je utvrđen značajan nepovoljan utjecaj na biološku raznolikost;

(m) Suradivati u pribavljanju financijske i druge pomoći za *in-situ* zaštitu, kako je navedeno u podstavcima (a) do (l) gore, a posebno za zemlje u razvoju.

Članak 9.

EX-SITU OČUVANJE

Svaka Ugovorna stranka će, koliko je to moguće i prikladno, a prvenstveno s ciljem ispunjenja *in-situ* mjera:

(a) Usvojiti mjere za *ex-situ* očuvanje komponenti biološke raznolikosti, prvenstveno u zemlji porijekla tih komponenti;

(b) Utvrditi i podržati mogućnosti za *ex-situ* očuvanje i istraživanja na biljkama, životinjama i mikroorganizmima, prvenstveno u zemlji porijekla genetskih izvora

(c) Usvojiti mjere za oporavak i obnavljanje ugroženih vrsta te ponovo uvođenje istih u njihova prirodna staništa pod odgovarajućim uvjetima;

(d) Voditi i upravljati sakupljanjem bioloških izvora iz prirodnih staništa za *ex-situ* zaštitu, kako se ne bi ugrožavali ekosustavi i *in-situ* populacije i vrste, osim tamo gdje je potrebna privremena primjena *ex-situ* mjera, u skladu s podstavkom (c) gore; i

(e) Suradivati u osiguravanju financijske i druge potpore za *ex-situ* zaštitu, navedeno u podstavcima (a) do (d) gore, te u utemeljenju i provođenju *ex-situ* zaštitnih mjera u zemljama u razvoju.

Članak 10.

ODRŽIVO KORIŠTENJE KOMPONENTI BIOLOŠKE RAZNOLIKOSTI

Svaka Ugovorna stranka će, koliko je to moguće i prikladno:

(a) Uključiti brigu o zaštiti i održivom korištenju bioloških izvora prilikom donošenja odluka na nacionalnoj razini;

(b) Usvojiti mjere vezane za korištenje bioloških izvora, kako bi se izbjeglo ili svelo na minimum nepovoljan utjecaj na biološku raznolikost;

(c) Štititi i poticati uobičajeno korištenje bioloških izvora u skladu sa tradicijom i kulturom, sukladno zahtjevima za očuvanje i održivo korištenje;

(d) Podržavati zavičajno stanovništvo pri razvoju i primjeni postupaka oporavka u narušenim područjima sa smanjenom biološkom raznolikošću; i

(e) Poticati suradnju između nadležnih državnih tijela i privatnog sektora u razvoju metoda za održivo korištenje bioloških izvora.

Članak 11.

POTICAJNE MJERE

Svaka Ugovorna stranka će, koliko god je to moguće i prikladno, usvojiti ekonomski i socijalno usklađene mjere, koje djeluju poticajno na očuvanje i održivo korištenje komponenti biološke raznolikosti.

Članak 12.

ZNANSTVENA ISTRAŽIVANJA I OBUČAVANJA

Ugovorne će stranke, uzevši u obzir posebne potrebe zemalja u razvoju:

(a) Utvrditi i provoditi programe znanstvenog i tehničkog obrazovanja i obučavanja o mjerama za utvrđivanje, očuvanje i održivo korištenje biološke raznolikosti i njenih komponenti, te osigurati potporu takvom obrazovanju i obuci za posebne potrebe zemalja u razvoju;

(b) Promicati i poticati istraživanja koja doprinose očuvanju i održivom korištenju biološke raznolikosti, posebno u zemljama u razvoju, u skladu s odukama Konferencije stranaka donesenim na osnovu preporuka Pomoćnog znanstvenog tijela, Tehničkog i Tehnološkog savjeta; i

(c) Pridržavajući se odredbi članaka 16, 18 i 20, unaprijeđivati i surađivati u korištenju znanstvenih dostignuća u istraživanjima biološke raznolikosti na razvijanju metoda za očuvanje i održivo korištenje bioloških izvora.

Članak 13.

OBRAZOVANJE JAVNOSTI I SVIJESTI

Ugovorne će stranke:

(a) Promicati i poticati shvaćanje važnosti očuvanja biološke raznolikosti, mjera koje su za to potrebne, kao i promičbu istih kroz medije, te uključivanje ovih tema u obrazovne programe; i

(b) Suradivati, koliko je moguće, s ostalim Državama i međunarodnim organizacijama u razvoju program obrazovanja i javne svijesti, u pogledu očuvanja i održivog korištenja bioloških raznolikosti.

Članak 14.

PROCJENA UTJECAJA I SMANJIVANJE ŠTETNIH UTJECAJA

1. Svaka stranka će, koliko je to moguće i prikladno:

(a) Uvoditi odgovarajuće postupke za procjenu utjecaja planiranih projekata na okoliš koji bi mogli imati nepovoljan utjecaj na biološku raznolikost, s ciljem da se takav utjecaj izbjegne ili umanjuje, te će gdje je to prikladno, omogućiti sudjelovanje javnosti u takvim postupcima;

(b) Uvesti odgovarajuće mjere kojima se osigurava da se vodi računa o posljedicama po okoliš programa i politike koji bi mogli imati značajan negativan utjecaj na biološku raznolikost;

(c) Promicati na bazi reciprociteta, obavještanje, razmjenu informacija i konzultacije o aktivnostima pod njihovom nadležnosti ili kontrolom, koje bi mogle značajno nepovoljno djelovati na biološku raznolikost drugih Država ili područja izvan granica nacionalne nadležnosti, te poticati zaključivanje bilateralnih, regionalnih ili multilateralnih sporazuma, već prema mogućnostima;

(d) U slučaju prijeteće ozbiljne opasnosti ili štete po biološku raznolikost na područjima pod nadležnošću drugih Država ili područjima izvan granica nacionalne nadležnosti, a koje bi proizašle pod njezinom nadležnošću ili kontrolom, potrebno je odmah obavijestiti potencijalno ugrožene Države, te potaknuti aktivnosti da se spriječi ili smanji takva opasnost ili šteta;

(e) Promicati nacionalne sporazume za hitno reagiranje na aktivnosti ili događaje, kako one uzrokovane prirodnim putem tako i drugačije, a koji predstavljaju prijeteću opasnost po biološku raznolikost, te poticati međunarodnu suradnju da se podupru takvi nacionalni naponi, i tamo gdje je prikladno, a Države ili regionalne ekonomske intergracijske organizacije su se složile utvrditi zajedničke moguće planove;

2. Konferencija stranaka će ispitati, na osnovi istraživanja koje treba proveti, pitanje odgovornosti i naknade, uključivši obnovu i nadoknadu štete nanesene biološkoj raznolikosti, osim kad ta odgovornost predstavlja isključivo unutrašnju stvar.

Članak 15.

PRISTUP GENETSKIM IZVORIMA

1. Priznaje se suvereno pravo svake Države nad svojim prirodnim izvorima, te pravo nacionalnih vlada da određuju pristup genetskim izvorima što podliježe nacionalnom zakonodavstvu.

2. Svaka će Ugovorna stranka nastojati stvoriti uvjete da se omogući pristup genetskim izvorima, u cilju razboritog korištenja okoliša od strane drugih Ugovornih stranaka, bez nametanja ograničenja suprotno ciljevima ove Konvencije.

3. U cilju ove Konvencije, pod genetskim izvorima koje osigurava Ugovorna stranka, a o kojima je riječ u ovom članku i člancima 16 i 19, podrazumjevaju se samo oni izvori koje osigurava Ugovorna stranka, a to su zemlje porijekla tih izvora ili stranke koje su stekle genetske izvore u skladu s ovom Konvencijom.

4. Pristup, tamo gdje je odobren, odvijat će se na osnovi zajednički dogovorenih uvjeta u skladu s odredbama ovog članka.

5. Pristup genetskim izvorima mora unaprijed odobriti Ugovorna stranka koja pruža takve izvore, ukoliko to nije drugačije odredila dotična stranka.

6. Svaka Ugovorna stranka nastojat će izraditi i provesti znanstvena istraživanja na genetskim izvorima, koje osiguravaju druge Ugovorne stranke, koliko je to moguće uz uključivanje tih Ugovornih stranaka.

7. Svaka Ugovorna stranka provest će zakonske, upravne ili političke mjere, kako je prikladno, u skladu s člancima 16 i 19, a gdje je potrebno da se kroz financijski mehanizam utvrđen u članku 20 i 21 s Ugovornom strankom koja je takve izvore osigurala, podijele rezultati istraživanja i razvoja, kao i koristi na poštenoj i pravednoj osnovi. Takva će se podjela izvršiti na osnovu zajednički utvrđenih uvjeta.

Članak 16.

PRISTUP I PRIJENOS TEHNOLOGIJE

1. Svaka Ugovorna stranka, priznajući da tehnologija uključuje i biotehnologiju, te da, i pristup i prijenos tehnologije među Ugovornim strankama, predstavljaju osnovne elemente za postizanje ciljeva ove Konvencije, preuzima u skladu s odredbama ove Konvencije obvezu da osigura i/ili omogući pristup i prijenos tehnologija bitnih za očuvanje i održivo korištenje biološke raznolikosti ili upotrebu drugih genetskih izvora drugim Ugovornim strankama, ne pričinjavajući veće štete po okolišu.

2. Zemljama u razvoju biti će omogućen i/ili olakšan pristup i prijenos tehnologije naveden u stavku 1, pod poštenim i najpovoljnijim, te koncesionalnim i preferencijalnim uvjetima, ako su zajednički dogovoreni i potrebni, u skladu sa financijskim mehanizmom utvrđenim u člancima 20 i 21. Ukoliko tehnologija podliježe patentima i drugim intelektualnim vlasničkim pravima, takav će pristup i prijenos biti osiguran pod uvjetima koji priznaju i koji su sukladni s odgovarajućom i učinkovitom zaštitom intelektualnih vlasničkih prava. Primjena ovog stavka bit će u skladu s stavkom 3, 4 i 5, dolje.

3. Svaka Ugovorna stranka provest će zakonske, upravne ili političke mjere, kako je prikladno, s ciljem da Ugovornim strankama, posebice onima koje su zemlje u razvoju, a koje pružaju genetske izvore, bude omogućen pristup i prijenos tehnologije koja se koristi ovim izvorima, pod zajedničkim dogovorenim uvjetima, uključivši, ako je potrebno, tehnologiju zaštićenu patentima ili drugim pravima intelektualnog vlasništva, kroz odredbe članaka 20 i 21, a u skladu s međunarodnim pravom i stavcima 4 i 5, dolje.

4. Svaka Ugovorna stranka provest će zakonske, upravne ili političke mjere, kako je prikladno, s ciljem da privatnom sektoru omogući pristup, zajednički razvoj i prijenos tehnologije navedene u stavku 1 gore, kako bi bili od koristi i državnim institucijama i privatnom sektoru zemalja u razvoju i u tom smislu izvršavali obaveze uključene u stavku 1, 2 i 3, gore.

5. Ugovorne stranke priznajući da patenti i druga prav intelektualnog vlasništva mogu utjecati na provođenje ove Konvencije, surađivati će u tom pogledu u skladu s nacionalnim zakonodavstvom i međunarodnim pravom kako bi se osiguralo da ta prava predstavljaju potporu, a ne suprotnost ciljevima ove Konvencije.

Člank 17.

RAZMJENA INFORMACIJA

1. Ugovorne stranke omogućit će razmjenu informacija, iz svih izvora dostupnih javnosti, koje se odnose na zaštitu i održivo korištenje biološke raznolikosti, uzevši u obzir posebne potrebe zemalja u razvoju.

2. Takva razmjena informacija obuhvatit će i razmjenu rezultata tehničkih, znanstvenih i socijalno-ekonomskih istraživanja, kao i informacija o programima obučavanja i praćenja, specijaliziranih znanja, urođenih i tradicionalnih znanja kao takvih, i u kombinaciji s tehnologijama o kojima je riječ u članku 16, stavak 1. Gdje je to moguće, uključivat će također povrat informacija.

Članak 18.

TEHNIČKA I ZNANSTVENA SURADNJA

1. Ugovorne stranke promicat će međunarodnu tehničku i znanstvenu suradnju na području očuvanja i održivog korištenja biološke raznolikosti, kroz odgovarajuće međunarodne i nacionalne institucije.

2. Svaka Ugovorna stranka radit će na promidžbi tehničke i znanstvene suradnje s drugim Ugovornim strankama, posebno zemljama u razvoju, u provedbi ove Konvencije, između ostalog, i kroz razvoj i ostvarenje nacionalne politike. U promicanju takve suradnje posebnu pažnju treba posvetiti razvoju i jačanju nacionalnih mogućnosti, kroz osposobljavanje stručnjaka i institucija.

3. Konferencija stranaka će na svom prvom sastanku utvrditi kako izraditi mehanizam za omogućavanje i promicanje tehničke i znanstvene suradnje.

4. Ugovorne će stranke, u skladu s nacionalnim zakonodavstvom i politikama, poticati i razvijati metode suradnje za razvoj i primjenu tehnologija, uključivši domaće i tradicionalne tehnologije, u skladu s ciljevima ove Konvencije. U tu svrhu, Ugovorne će stranke također promicati suradnju u obučavanju i razmjeni stručnjaka.

5. Ugovorne stranke će na osnovu zajedničkog sporazuma promicati utvrđivanje program zajedničkih istraživanja i zajedničkog ulaganja u razvoj tehnologija prikladnih za ciljeve ove Konvencije.

Članak 19.

RUKOVANJE BIOTEHNOLOGIJOM I RAZDIOBA DOBROBITI

1. Svaka Ugovorna stranka poduzet će zakonske, upravne ili političke mjere, kako je prikladno, kojima bi se Ugovornim strankama koje pružaju izvore za biotehnoška istraživanja pružila mogućnost da i one učinkovito učestvuju u tim istraživanjima, a naročito Ugovornim strankama zemalja u razvoju, te ako je moguće da se te aktivnosti vrše kod njih.

2. Svaka Ugovorna stranka će poduzeti sve praktične mjere da se Ugovornim strankama a posebno zemljama u razvoju, na poštenoj i pravednoj osnovi, omogući i unaprijedi pristup rezultatima i dobrobiti koja proizlaze iz biotehnologije utemeljene na genetskim izvorima koje te stranke osiguravaju. Taj će pristup biti moguć pod zajedničkim dogovorenim uvjetima.

3. Stranke će razmotriti potrebu i modalitete protokola, koji navodi odgovarajuće postupke uključujući posebno unaprijed najavljeni sporazum na području sigurnog prijenosa rukovanja i korištenja svih živih modificiranih organizama proizvedenih postupcima biotehnologije, a koji mogu negativno utjecati na očuvanje i održivo korištenje biološke raznolikosti.

4. Svaka Ugovorna stranka će izravno ili na zahtjev neke fizičke ili pravne osobe pod svojom nadležnošću, koja osigurava organizme o kojima je riječ u stavku 3, snabdjeti tu ugovornu stranku svim raspoloživim informacijama o korištenju i propisima o sigurnosti, potrebnim za rukovanje takvim organizmima, kao i svim raspoloživim informacijama o mogućem negativnom utjecaju specifičnih organizama na Ugovornu stranku, u kojoj će dotični organizmi biti uvedeni.

Članak 20.

FINANCIJSKI IZVORI

1. Svaka Ugovorna stranka se obvezuje, da će u skladu sa svojim nacionalnim planovima, prioritetima i programima, osigurati prema svojim mogućnostima, financijsku potporu i poticati one nacionalne aktivnosti, koje su namijenjene postizanju ciljeva ove Konvencije.

2. Stranke razvijene zemlje osigurat će nove i dodatne financijske izvore, kako bi strankama zemalja u razvoju omogućile da u potpunosti ispune rastuće troškove za izvršavanje obveza koje proizlaze iz ove Konvencije, te uživati koristi njenih odredbi, koji troškovi su dogovoreni između Stranke zemlje u razvoju i institucionalne strukture spomenute u članku 21, u skladu s politikom, strategijom, programom prioriteta i kriterijem prikladnosti te indikativnom listom rastućih troškova, koju utvrđuju Konferencija stranaka. Ostale stranke, uključujući i zemlje koje prolaze proces prelaska na tržišnu ekonomiju, mogu dobrovoljno preuzeti obaveze stranaka razvijenih zemalja. U smislu ovog Članka, Konferencija stranaka će na svom prvom sastanku utvrditi listu stranaka razvijenih zemalja

kao i ostalih zemalja, koje dobrovoljno preuzimaju obveze stranaka razvijenih zemalja. Konferencija stranaka će povremeno preispitati i, ako je potrebno, izmijeniti listu. Također će se poticati doprinos iz drugih zemalja i izvora na dobrovoljnoj osnovi. Pri ispunjavanju ovih obveza uzet će u obzir potrebu primjerenosti, predvidivosti i pravovremenog protoka sredstava, kao i važnost podjele tereta između stranaka uključenih u listu.

3. Stranke razvijene zemlje mogu također pribaviti, a stranke zemlje u razvoju koristiti, financijske izvore vezane na ostvarenje ove Konvencije putem bilateralnih, regionalnih ili drugih multilateralnih kanala.

4. Obim u kojem će stranke zemlje u razvoju učinkovito izvršavati svoje obveze po ovoj Konvenciji, ovisit će o učinkovitom izvršavanju obveza stranaka razvijenih zemalja ovisno o financijskim izvorima i prijenosu tehnologije, te treba ozbiljno uzeti u obzir činjenicu da ekonomski i socijalni razvoj kao i iskorijenjivanje siromaštva predstavljaju prve i premostive prioritete stranaka zemalja u razvoju.

5. Stranke će naročito voditi računa o specifičnim potrebama i posebnim situacijama najnerazvijenijih zemalja u njihovim aktivnostima u vezi financiranja i prijenosa tehnologije.

6. Ugovorne će stranke također uzeti u obzir posebne uvjete, koji su rezultat ovisnosti o raspodjeli i smještaju biološke raznolikosti kod stranaka zemalja u razvoju, a posebno malih otočnih Država.

7. Pažnju treba također posvetiti specifičnoj situaciji zemalja u razvoju, uključivši i one koje imaju najranjiviji okoliš, poput onih sa sušnim i polusušnim zonama, obalnim i planinskim područjima.

Članak 21.

FINANCIJSKI MEHANIZAM

1. Ustanovit će se mehanizam za osiguranje financijskih izvora za stranke zemlje u razvoju u cilju ove Konvencije, na bazi dotacija ili koncesija, čiji su osnovni elementi opisani u ovom članku. Mehanizam će funkcionirati pod nadležnošću, i vodstvom Konferencije stranaka, kojoj će biti odgovoran u smislu ove Konvencije. Operacije mehanizma vršit će institucionalna struktura koju odredi Konferencija stranaka na svom prvom sastanku. U cilju ove Konvencije Konferencija stranaka odredit će politiku, strategiju, program prioriteta i prikladne kriterije u vezi pristupa i korištenja takvih izvora. Doprinosi će uzeti u obzir potrebu predvidivosti, odgovarajućeg i pravovremenog protoka sredstava o kojima je riječ u članku 20, u skladu sa visinom sredstava koju će periodično odrediti Konferencija stranaka, te važnosti podjele tereta među strankama uključenim u listu navedenu u članku 20, stavak 2. Dobrovoljne doprinose mogu također dati stranke zemalja u razvoju, kao i druge zemlje i izvori. Mehanizam će funkcionirati u okviru demokratskog i otvorenog sustava upravljanja.

2. U skladu sa ciljevima ove Konvencije, Konferencija stranaka će na svom prvom sastanku odrediti politiku, strategiju i program prioriteta, kao i detaljne kriterije i smjernice za odgovarajući pristup i korištenje financijskih izvora, uključivši redovito praćenje i vrednovanje takvog korištenja. Konferencija stranaka odredit će aranžmane za ispunjenje stavka 1 gore, nakon konzultacije sa institucionalnom strukturom kojoj je povjerena operacionalizacija financijskog mehanizma.

3. Konferencija stranaka će preispitati učinkovitost mehanizma utvrđenog u ovom članku, uključivši kriterije i smjernice navedene u stavku 2 gore, ali najranije dvije godine nakon stupanja ove Konvencije na snagu, a nakon toga redovito. Na osnovu tog preispi-

tivanja poduzet će odgovarajuće korake u cilju poboljšanja učinkovitosti mehanizma, ako je potrebno.

4. Ugovorne stranke će razmotriti mogućnost osnaženja postojećih financijskih institucija, kako bi se osigurali financijski izvori za očuvanje i održivo korištenje biološke raznolikosti.

Članak 22.

ODNOS S DRUGIM MEĐUNARODNIM KONVENCIJAMA

1. Odredbe ove Konvencije neće utjecati na prava i obveze bilo koje Ugovorne stranke, koje proizlaze iz nekog već postojećeg međunarodnog sporazuma, osim ukoliko bi ispunjenje tih prava i obveza uzrokovalo ozbiljnu štetu ili prijetnju biološkoj raznolikosti.

2. Ugovorne stranke će provoditi ovu Konvenciju u svezi zaštite mora, dosljedno pravima i obavezama Država na osnovu zakona o moru.

Članak 23.

KONFERENCIJA STRANAKA

1. Konferencija stranaka je ovime osnovana. Prvi sastanak Konferencije stranaka saziva izvršni Direktor Programa za Okoliš Ujedinjenih Naroda, najkasnije u roku od godine dana kako je ova Konvencija stupila na snagu. Nakon toga će se redovni sastanci Konferencije stranaka održavati u redovnim intervalima, koje Konferencija odredi na svom prvom sastanku.

2. Izvanredni sastanci Ugovornih stranaka održavat će se kad Konferencija utvrdi da je potrebno, ili na pismeni zahtjev jedne od stranaka, pod uvjetom da u roku od šest mjeseci kako ih je Tajništvo obavjestio o zahtjevu, isti podrži barem jedna trećina stranaka.

3. Konferencija stranaka će konsenzusom dogovoriti i usvojiti pravila postupka u svoje ime i u ime nekog pomoćnog tijela koje može osnovati, kao i financijske propise koji reguliraju financiranje Tajništva. Na svakom redovnom sastanku usvojit će se proračun za financijsko razdoblje do slijedećeg redovnog sastanka.

4. Konferencija stranaka će pratiti provođenje ove Konvencije i u tu svrhu će:

(a) Utvrditi formu i vremenske intervale za prijenos informacija koje je potrebno dostaviti u skladu s člankom 26, razmotriti tu informaciju, kao i izvještaje dostavljene od strane pomoćnog tijela;

(b) Prosuđivati znanstvene, tehničke i tehnološke savjete o biološkoj raznolikosti, pripremljene u skladu s člankom 25;

(c) Razmotriti i usvojiti, ako je potrebno, protokole u skladu s člankom 28;

(d) Razmotriti i usvojiti, ako je potrebno, u skladu s člancima 29 i 30, amandmane na ovu Konvenciju i njene Dodatke;

(e) Razmotriti amandmane svim protokolima, kao i Dodacima istih, te ukoliko je tako odlučeno, preporučiti strankama u dotičnom protokolu njihovo usvajanje;

(f) Razmotriti i usvojiti, u skladu s člankom 30, dopune Dodataka ovoj Konvenciji;

(g) Osnovati pomoćna tijela, posebno za pribavljanje znanstvenih i tehničkih savjeta koji se smatraju potrebnim za provođenje ove Konvencije;

(h) Kontaktirati putem Tajništva, izvršna tijela Konvencija koja se bave predmetima obuhvaćenim ovom Konvencijom, kako bi se utvrdile odgovarajuće forme suradnje s njima; i

(i) Razmotriti i poduzeti bilo koje dodatne korake koji mogu biti potrebni za postizanje ciljeva ove Konvencije, a na temelju iskustva stečenog kroz njezinu primjenu;

5. Ujedinjeni Narodi i njihove specijalizirane agencije i Međunarodna Agencija za Atomsku Energiju, kao i svaka Država koja nije stranka u ovoj Konvenciji, može biti prisutna na sastancima Konferencije stranaka kao promatrač. Svako drugo tijelo ili agencija, bez obzira da li vladina ili nevladina, kvalificirana na polju očuvanja i održivog korištenja biološke raznolikosti, a koje je obavijestila Tajništvo o svojoj želji da bude prisutna na sastanku Konferencije stranaka u svojstvu promatrača može biti primljena osim ukoliko najmanje jedna trećina prisutnih stranaka nije protiv. Primanje i sudjelovanje promatrača podliježe pravilima postupka koje je usvojila Konferencija stranaka.

Članak 24.

TAJNIŠTVO

1. Tajništvo se ovime osniva. Njegove funkcije bit će slijedeće:

(a) Pripremanje i opsluživanje sastanaka Konferencije stranaka predviđenih u članku 23;

(b) Izvršavanje funkcija koje su mu povjerene bilo kojim protokolom;

(c) Pripremanje izvještaja o izvršenju svojih funkcija po ovoj Konvenciji, i njihovo podnošenje Konferenciji stranaka;

(d) Koordiniranje s drugim odgovarajućim međunarodnim tijelima, a posebno stupanje u administrativne i ugovorne aranžmane koji mogu biti potrebni za učinkovito obavljanje njegovih funkcija;

(e) Izvršavanje drugih funkcija koje odredi Konferencija stranaka.

2. Na svom prvom redovnom sastanku, Konferencija stranaka će izabrati Tajništvo između onih postojećih međunarodnih organizacija, koje su iskazale svoju spremnost da vrše funkcije Tajništva po ovoj Konvenciji.

Članak 25.

POMOĆNO TIJELO ZA ZNANSTVENE, TEHNIČKE I TEHNOLOŠKE SAVJETE

1. Ovime se osniva pomoćno tijelo za znanstvene, tehničke i tehnološke savjete, koje će Konferenciju stranaka, kao i njena druga pomoćna tijela, opskrbljivati pravovremenim savjetima u vezi provođenja ove Konvencije. U tom će tijelu moći sudjelovati sve stranke i biti će multidisciplinarno. Ono će uključivati predstavnike država, stručne za određeno područje znanja. Redovno će obavještavati Konferenciju stranaka o svim aspektima svog rada.

2. Pod nadležnošću, a u skladu sa smjernicama koje je postavila Konferencija stranaka, te na njen zahtjev, ovo će tijelo:

(a) Pružiti znanstvene i tehničke procjene statusa biološke raznolikosti;

(b) Pripremiti znanstvene i tehničke procjene učinaka mjera poduzetih u skladu s odredbama ove Konvencije;

(c) Utvrditi nove, učinkovite i vrhunske tehnologije i znanja u vezi očuvanja i održivog korištenja biološke raznolikosti, te pružiti savjete o načinima i sredstvima promicanja razvoja i/ili prijenosa tehnologija;

(d) Dati savjet o znanstvenim programima i međunarodnoj suradnji u istraživanjima i razvoju vezano na očuvanje i održivo korištenje biološke raznolikosti;

(e) Odgovoriti na znanstvena, tehnička, tehnološka i metodološka pitanja, koja Konferencija stranaka i njena pomoćna tijela mogu postaviti ovom tijelu.

3. Funkcije, reference, organizaciju i djelovanje ovog tijela može dalje razraditi Konferencija stranaka.

Članak 26.

IZVJEŠTAJI

Svaka Ugovorna stranka će u vremenskim razmacima koje odredi Konferencija stranaka, podnijeti Konferenciji stranaka izvještaje o mjerama koje je poduzela na ispunjenju odredbi ove Konvencije i njihove učinkovitosti u postizanju ciljeva ove Konvencije.

Članak 27.

RJEŠAVANJE SPOROVA

1. U slučaju spora između Ugovornih stranaka u svezi tumačenja ili primjene ove Konvencije, stranke u sporu potražiti će rješenje u pregovorima.

2. Ukoliko stranke u sporu ne postignu sporazum pregovorima, one zajednički mogu potražiti uslugu ili zahtijevati posredovanje treće stranke.

3. Prilikom ratifikacije, prihvatanja, odobravanja ili pristupanja ovoj Konvenciji, ili u bilo kojem trenutku nakon toga, Država ili organizacija regionalne ekonomske integracije može dati pismenu izjavu Depozitaru, da u slučaju spora koji nije riješen u skladu s stavkom 1 ili 2, prihvaća jedan ili oba od slijedećih sredstava rješavanja spora kao obvezne:

(a) Arbitražu u skladu s postupkom navedenim u Dijelu 1 Dodataka II

(b) Podnošenje spora Međunarodnom Sudu Pravde.

4. Ako stranke u sporu, u skladu s stavkom 3, nisu prihvatile isti ili neki od postupaka, spor će biti predan na izmirenje u skladu s Dijelom 2 Dodataka II, ukoliko se stranke drugačije ne slože.

5. Odredbe ovog članka primjenjivat će se u vezi sa svim protokolima, osim ukoliko u sam protokolu nije drugačije dogovoreno.

Članak 28.

USVAJANJE PROTOKOLA

1. Ugovorne Stranke će surađivati u izradi i usvajanju protokola ovoj Konvenciji.

2. Protokoli će biti usvojeni na sastanku Konferencije stranaka.

3. Tekst svakog predloženog protokola Tajništvo će priopćiti Ugovornim strankama najmanje šest mjeseci prije takvog sastanka.

Članak 29.

AMANDMANI NA KONVENCIJI ILI PROTOKOLE

1. Amandmane na ovu Konvenciju može predložiti bilo koja Ugovorna stranka. Amandmane na bilo koji protokol može predložiti stranka u tom protokolu.

2. Amandmani na ovu Konvenciju bit će usvojeni na sastanku Konferencije stranaka. Amandmani na bilo koji protokol bit će usvojeni na sastanku stranaka o protokolu o kojem se radi. Tekst svakog predloženog amandmana na ovu Konvenciju ili bilo koji od protokola, osim ukoliko nije drugačije navedeno u tom protokolu, Tajništvo će priopćiti strankama u ispravi o kojoj se radi, najkasnije šest mjeseci prije sastanka na kojem se predlaže njegovo usvajanje. Tajništvo će također priopćiti predložene amandmane potpisnicima ove Konvencije radi informacije.

3. Stranke će sve poduzeti da bi se konsenzusom sporazumjele po svakom predloženom amandmanu ovoj Konvenciji ili bilo kojem protokolu. Ako su svi naponi za postizanje konsenzusa iscrpljeni, a sporazum nije postignut, amandman će kao zadnje što se može učiniti, biti usvojen dvotrećinskim većinom glasova stranaka koje su u pitanju,

koje su prisutne i glasuju na sastanku, a Depozitar će taj amandman dostaviti svim strankama na ratificiranje, prihvata ili odobrenje.

4. O ratificiranju, prihvatu ili odobrenju amandmana Depozitar će biti pismeno obaviješten. Amandmani, koji su usvojeni u skladu s stavkom 3, stupit će na snagu među strankama koje su ih prihvatile, i to devedeset dana nakon polaganja instrumenata o ratifikaciji, prihvatu ili odobrenju od strane najmanje dvije trećine Ugovornih stranaka u ovoj Konvenciji ili stranaka u protokolu o kojem je riječ, osim ukoliko nije drugačije navedeno u dotičnom protokolu. Nakon toga, amandmani će stupiti na snagu za svaku drugu stranku devedeseti dan kako je ta stranka deponirala svoju ispravu o ratifikaciji, prihvatu ili odobrenju amandmana.

5. U smislu ovog članka "Stranke prisutne s pravom glasovanja" znači stranke koje su prisutne i daju svoj glas, bez obzira da li pozitivan ili negativan.

Članak 30.

USVAJANJE I IZMJENA DODATAKA

1. Dodaci ovoj Konvenciji ili bilo kojem protokolu, predstavljat će sastavni dio Konvencije ili dotičnog protokola, o čemu se već radi, i ukoliko nije izričito drugačije navedeno, pozivanje na ovu Konvenciju ili njene protokole predstavljat će istovremeno pozivanje na bilo koji Dodatak istoj. Dodaci će biti ograničeni na proceduralna, znanstvena, tehnička i upravna pitanja.

2. Osim ukoliko nije drugačije određeno u protokolu vezano na Dodatke, primijenit će se sljedeći postupak za prijedlog, usvajanje i stupanje na snagu dopune Dodataka ovoj Konvenciji ili Dodataka nekom od protokola:

(a) Dodaci ovoj Konvenciji ili bilo kojem od protokola predložiti će se i usvojiti u skladu s postupkom navedenim u članku 29;

(b) Svaka stranka koja nije u mogućnosti odobriti dopunu Dodataka ovoj Konvenciji ili Dodatak bilo kojem protokolu u kojem je stranka, obavijestit će o tome Depozitara pismeno, u roku od godine dana kako je od Depozitara primio obavijest o usvajanju. Depozitar će bez odlaganja obavijestiti sve stranke o tako primljenoj obavijesti. Stranka može u svakom momentu povući raniji prigovor, i nakon toga će Dodatak stupiti na snagu za stranku spomenutu u stavku (c);

(c) Po isteku jedne godine, od datuma priopćenja o usvajanju od strane Depozitara, Dodatak stupa na snagu za sve stranke u ovoj Konvenciji ili nekom od protokola, koje nisu dostavile obavijest u skladu s odredbama stavka (b) gore;

3. Prijedlog, usvajanje i stupanje na snagu amandmana na Dodatak ovoj Konvenciji ili bilo kojem protokolu, podliježe istom postupku koji se primjenjuje na prijedlog, usvajanje i stupanje na snagu Dodataka ovoj Konvenciji, kao i Dodataka bilo kojem od protokola.

4. Ako se dopuna Dodataka ili amandman Dodatku odnosi na amandman ovoj Konvenciji ili nekom protokolu, dopuna Dodatka ili amandman ne može stupiti na snagu tako dugo dok amandman na Konvenciju ili neki od protokola ne stupa na snagu.

Članak 31.

PRAVO GLASOVANJA

1. Svaka Ugovorna stranka u ovoj Konvenciji ili nekom protokolu imat će jedan glas osim predviđenog u stavku dolje,

2. Organizacije regionalnih ekonomskih integracija, po pitanjima u okviru njihove nadležnosti, iskoristit će svoje pravo glasovanja s brojem glasova koji je jednak broju njenih Država članica, koje su Ugovorne stranke u ovoj Konvenciji ili odnosnom protokolu. Takve organizacije neće koristiti svoje pravo glasovanja, ukoliko njene Države članice koriste svoje pravo, i obratno.

Članak 32.

ODNOS IZMEĐU OVE KONVENCIJE I NJENIH PROTOKOLA

1. Država ili organizacija regionalne ekonomske integracije ne može postati stranka u protokolu, ukoliko nije ili ne postaje istovremeno Ugovorna stranka u ovoj Konvenciji.

2. Odluke po bilo kojem od protokola donosit će samo stranke u tom protokolu. Sve Ugovorne stranke koje nisu ratificirale, prihvatile ili odobrile protokol na sastanku potpisnica, u tom protokolu mogu sudjelovati samo kao promatrači.

Članak 33.

POTPISI

Ova će Konvencija biti otvorena za potpisivanje svim Državama i bilo kojoj organizaciji regionalne ekonomske integracije u Rio de Janeiru, od 5. lipnja 1992. do 14. lipnja 1992., te u centrali Ujedinjenih Naroda u New Yorku od 15. lipnja 1992. do 4. lipnja 1993.

Članak 34.

POTVRĐIVANJE (RATIFIKACIJA), PRIHVAT I ODOBRENJE

1. Ova konvencija i svi protokoli podliježu ratifikaciji, prihvatu i odobrenju od strane Država i organizacija regionalnih ekonomskih integracija. Isprave ratifikacije, prihvata ili odobrenja bit će položeni kod Depozitara.

2. Sve organizacije o kojima je riječ u stavku 1, koje postaju Ugovorna stranka u ovoj Konvenciji ili bilo kojem protokolu, bez ijedne od svojih Država članica koje su Ugovorne Stranke, bit će dužna ispuniti sve obaveze po ovoj Konvenciji ili protokolu o kojem je riječ. U slučaju takvih organizacija koje imaju jednu ili više Države članica koje su Ugovorne stranke u ovoj Konvenciji ili odnosnom protokolu, organizacija i njene Države članice odlučit će o svojim pojedinačnim odgovornostima u izvršenju obaveza po ovoj Konvenciji ili protokolu, već prema tome o čemu se radi. U takvim slučajevima, organizacija i Države članice neće biti ovlaštene istodobno iskoristiti prava po ovoj Konvenciji ili odnosnom protokolu.

3. U svojim ispravama o ratifikaciji, prihvatu ili odobrenju, organizacije koje se spominju u stavku 1 gore, objavit će opseg svoje nadležnosti u odnosu na predmete koje regulira ova Konvencija ili odnosni protokol. Ove organizacije će također obavijestiti Depozitara o svim eventualnim promjenama u okviru svoje nadležnosti.

Članak 35.

PRISTUPANJE

1. Ova Konvencija kao i svi protokoli bit će otvoreni za pristup Državama i organizacijama regionalne ekonomske integracije od datuma kada je Konvencija ili dotični protokol spreman za potpisivanje. Isprave pristupanja treba položiti kod Depozitara.

2. U njihovim ispravama o pristupanju, organizacije o kojima je riječ u stavku 1, objavit će opseg svojih nadležnosti u odnosu na predmete koje regulira ova Konvencija ili

dotični protokol. Ove organizacije će također obavijestiti Depozitara o svim promjenama u okviru svoje nadležnosti.

3. Odredbe Članka 34, stavka 2, primjenjivat će se na organizacije regionalne ekonomske integracije koje pristupaju ovoj Konvenciji ili nekom protokolu.

Članak 36.

STUPANJE NA SNAGU

1. Ova Konvencija stupa na snagu devedesetog dana polaganja tridesete isprave o ratifikaciji, prihvatu, odobrenju ili pristupanju.

2. Svaki protokol stupa na snagu devedesetog dana nakon polaganja niza isprava ratifikacije, prijvata, odobrenja ili pristupanja, koji su navedeni u tom protokolu.

3. Za svaku Ugovornu stranku koja ratificira, prihvati ili odobri ovu Konvenciju ili joj pristupi nakon polaganja tridesete isprave o ratifikaciji, prihvatu, odobrenju ili pristupu, Konvencija stupa na snagu devedeseti dan od datuma kako je ta Ugovorna stranka položila svoju ispravu o ratifikaciji, prihvatu, odobrenju ili pristupanju.

4. Svi protokoli osim ako u istima nije drugačije navedeno, stupaju na snagu za Ugovornu stranku koja ratificira, prihvaća ili odobrava taj protokol ili mu pristupa, nakon što je isti stupio na snagu sukladno stavku 2 gore, devedeseti dan od datuma kada je dotična Ugovorna stranka položila svoju ispravu o ratifikaciji, prihvatu, odobrenju ili pristupanju ili na datum kada ova Konveancija stupa na snagu za tu Ugovornu stranku, što već od toga kasnije nastupi.

5. U smislu stavka 1 i 2 gore, bilo koja isprava koju je položila organizacija regionalne ekonomske integracije neće se smatrati dodatkom onima koje su položile Države članice takve organizacije.

Članak 37.

UVJETI

U vezi ove Konvencije nije moguće postavljati nikakve uvjete.

Članak 38.

POVLAČENJE

1. U bilo kom momentu, po isteku od dvije godine od datuma kako je ova Konvencija stupila na snagu za Ugovornu stranku, dotična Ugovorna stranka može se povući iz Konvencije uz pismenu obavijest Depozitaru.

2. Svako takvo povlačenje nastupit će po isteku od jedne godine kako ga je Depozitar primio, ili nekog kasnijeg datuma, koji može biti naveden u obavijesti o povlačenju.

3. Svaka Ugovorna Stranka koja se povlači iz ove Konvencije, smatrat će se da se povlači iz svih protokola u kojima je stranka.

Članak 39.

PRIVREMENI FINACIJSKI ARANŽMANI

Pod uvjetom da je potpuno prestrukturiran u skladu sa zahtjevima Članka 21a, Fond pogodnosti za globalni okoliš Razvojnog programa Ujedinjenih naroda, Program za okoliš Ujedinjenih naraoda i Međunarodna banka za obnovu i razvoj predstavljat će institucionalnu strukturu o kojoj je riječ u Članku 21, na privremenoj osnovi, za razdoblje između stupanja ove Konvencije na snagu i prvog sastanka Konferencije stranaka ili dok Konfe-

rencija stranaka ne odluči koja će institucionalna struktura biti određena u skladu s Člankom 21.

Članak 40.

TAJNIŠTVO PRIVREMENIH ARANŽMANA

Tajništvo koje osigurava Izvršni direktor Programa za okoliš Ujedinjenih naroda predstavljat će Tajništvo iz članka 24, stavak 2, na privremenoj osnovi, za razdoblje između stupanja ove Konvencije na snagu i prvog sastanka Konferencije stranaka.

Članak 41.

DEPOZITAR

Generalni tajnik Ujedinjenih naroda preuzima funkcije Depozitara ove Konvencije i svih protokola.

Članak 42.

VJERODOSTOJNI TEKSTOVI

Izvornik ove Konvencije, čiji je arapski, kineski, engleski, francuski, ruski i španjolski tekst podjednako vjerodostojan, biti će položen kod Generalnog tajnika Ujedinjenih naroda.

U POTVRDU OVOGA niže potpisani, su uz puno ovlaštenje potpisali ovu Konvenciju.

Sačinjena u Rio de Janeiru petog dana mjeseca lipnja tisuću devetsto devedeset druge godine.

DODATAK I

UTVRĐIVANJE I PRAĆENJE

1. Ekosustavi i staništa: koji sadrže veliku raznolikost, veliki broj endemskih ili ugroženih vrsta, pustinje; značajni za migratorne vrsta; koji imaju socijalni, ekonomski, kulturološki ili znanstveni značaj; ili su tipični, jedinstveni ili su povezani s ključnim evolucijskim ili drugim biološkim procesima;

2. Vrste i zajednice koje su: ugrožene; divlji srodnici udomaćenih ili kultiviranih vrsta; koje imaju medicinske, poljoprivredne ili druge ekonomske vrijednosti; ili socijalni, znanstveni ili kulturološki značaj ili su važne za istraživački rad na očuvanju i održivom korištenju biološke raznolikosti, kao indikator vrste; i

3. Opisani genomi i geni koji imaju socijalnu, znanstvenu ili ekonomsku važnost.

DODATAK II

Dio I

ARBITRAŽA

Članak 1.

Stranka koja podnosi zahtjev obavijesti će Tajništvo da stranke upućuju spor na arbitražu u skladu s Člankom 27. U obavijesti treba navesti predmet arbitraže i uključiti posebno članke Konvencije ili protokola, čije je tumačenje ili primjena sporna. Ukoliko se stranke ne slože po predmetu spora, prije nego što se odredi Predsjednik suda, arbitražni

sud će utvrditi predmet spora. Tajništvo će primljenu obavijest uputiti svim Ugovornim strankama u ovoj Konvenciji ili dotičnom protokolu.

Članak 2.

1. U sporovima između stranaka, sudit će arbitražni sud koga čine tri člana. Svaka stranka u sporu imenuje svog arbitra, a njih dvoje zajedno odredit će sporazumno trećeg arbitra, koji će biti Predsjednik suda. Ovaj potonji ne smije biti nacionalnosti niti jedne od stranaka u sporu, njegovo ili njezino mjesto boravka ne smije biti na teritoriju jedne od stranaka, niti smije biti uposlen kod bilo kog od njih, a niti raditi na slučaju u bilo kom drugom svojstvu.

2. U sporu između više od dviju stranaka, stranke će u zajedničkom interesu imenovati jednog arbitra sporazumom.

3. Sva upražnjena mjesta bit će popunjena na način propisan za početno imenovanje.

Članak 3.

1. Ukoliko Predsjednik arbitražnog suda nije određen u roku od dva mjeseca po imenovanju drugog arbitra, Generalni tajnik Ujedinjenih naroda će na zahtjev stranke imenovati Predsjednika u roku dva mjeseca.

2. Ukoliko jedna od stranaka u sporu ne imenuje arbitra u roku od dva mjeseca po primitku zahtjeva, druga stranka može o tome obavijestiti Generalnog tajnika, koji će izvršiti imenovanje u roku od daljnja dva mjeseca.

Članak 4.

Arbitražni sud donijet će svoju odluku u skladu s odredbama ove Konvencije, svih protokola koji su u pitanju, te međunarodnim pravom.

Članak 5.

Ukoliko stranke u sporu ne dogovore drugačije, arbitražni sud će odrediti vlastita pravila i postupke.

Članak 6.

Arbitražni sud može na zahtjev jedne od stranaka preporučiti neophodne privremene mjere zaštite.

Članak 7.

Stranke u sporu omogućit će rad arbitražnom sudu, a posebno će, korištenjem svih sredstava koja su im na raspolaganju:

- (a) opskrbiti svim odgovarajućim dokumentima, obavijestima i sredstvima; i
- (b) omogućiti pozivanje svjedoka ili stručnjaka i uvažavati njihovo svjedočenje.

Članak 8.

Ugovorne stranke i arbitri su pod obvezom da štite povjerljivost svake informacije koju prime u povjerenju za vrijeme postupka arbitražnog suda.

Članak 9.

Ukoliko arbitražni sud ne odluči drugačije, zbog posebnih okolnosti slučaja, troškove arbitraže snose stranke u sporu podjednako. Sud će čuvati evidenciju svih svojih troškova, i konačno stanje istih dostaviti će strankama.

Članak 10.

Svaka Ugovorna stranka koja je zainteresirana za pravnu prirodu predmeta u sporu, na koju može djelovati odluka u slučaju, može uz odobrenje suda intervenirati u postupku.

Članak 11.

Sud može saslušati i odrediti protuzahteve koji izravno proistječu iz predmeta spora.

Članak 12.

Odluke o postupku i sadržaju arbitražnog suda donijet će se većinom glasova njegovih članova.

Članak 13.

Ako se neka od stranaka u sporu ne pojavi pred arbitražnim sudom, ili propusti braniti svoj slučaj, druga stranka može zahtjevati od suda da nastavi s postupkom i donošenjem presude. Odsustvo stranke ili njen propust da brani svoj slučaj neće predstavljati prepreku postupcima. Prije donošenja svoje konačne odluke, arbitražni sud mora se uvjeriti, da se zahtjev temelji na činjenici i zakonu.

Članak 14.

Sud će donijeti svoju konačnu odluku u roku od pet mjeseci kako je potpuno konstituiran, ukoliko ne ustanovi da je potrebno vremenski termin produžiti za razdoblje, koje ne bi smjelo prijeći daljnjih pet mjeseci.

Članak 15.

Konačna odluka arbitražnog suda bit će ograničena na predmet spora i treba sadržavati razloge na kojima se temelji, imena članova koji su učestvovali, kao i datum konačne odluke. Svaki član suda može priložiti odvojeno ili suprotno mišljenje na konačnu odluku.

Članak 16.

Presuda će biti obvezujuća za stranke u sporu. Bit će bez mogućnosti priziva, ukoliko se stranke u sporu nisu unaprijed dogovorile o apelacionom postupku.

Članak 17.

Bilo koja nesuglasica koja se može pojaviti između stranaka u sporu u vezi tumačenja ili načina provedbe konačne odluke, stranke dostavljaju na odluku arbitražnom sudu koji je presudu donio.

DIO 2

IZMIRENJE

Članak 1.

Komisija za izmirenje biti će imenovana na zahtjev jedne od stranaka u sporu. Ukoliko stranke nisu drugačije dogovorile, komisija će biti sastavljena od pet članova, po dva imenuje svaka stranka, dok Predsjednika zajednički biraju ti članovi.

Članak 2.

U sporovima između više od dviju stranaka, stranke koje imaju isti interes imenovat će svoje članove komisije zajedničkim sporazumom. Ukoliko dvije ili više stranaka imaju različite interese, ili postoji nesporazum oko toga da li im je interes isti, svoje će članove imenovati odvojeno.

Članak 3.

Ukoliko neka imenovanja stranaka nisu izvršena u roku od dva mjeseca od zahtjeva da se osnuje komisija za izmirenje, Generalni tajnik Ujedinjenih naroda će, ako to od njega traži stranka koja je podnijela zahtjev, odrediti Predsjednika u roku od daljnja dva mjeseca.

Članak 4.

Ukoliko Predsjednik komisije za izmirenje nije odabran u roku od dva mjeseca, nakon imenovanja posljednjeg člana komisije za izmirenje, Generalni tajnik Ujedinjenih naroda će u roku od daljnja dva mjeseca, odrediti Predsjednika, ukoliko to od njega zatraži stranka.

Članak 5.

Komisija za izmirenje donijet će svoje odluke većinom glasova svojih članova. Ona će, ukoliko stranke u sporu nisu drugačije dogovorile, odrediti svoje vlastiti postupak. Ona će dati prijedlog za rješenje spora, koji će stranke poštivati u dobroj vjeri.

Članak 6.

Razilaženje u mišljenju o tome da li komisija za izmirenje ima kompetencije riješit će komisija.